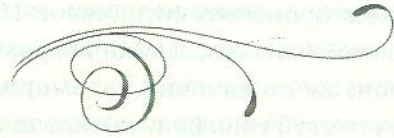

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Коли смерть у кареті прибула до Великої Бібліотеки Саммерсголлу, на світ опускалася ніч. Елізабет спостерігала з подвір'я, як коні прогалопували крізь ворота. Їхні очі дико палали, а з морд розбризкувалася піна. Високо в небі останні червонясті промені виблискували у вікнах башти Великої Бібліотеки так, ніби вона палала всередині. Проте світло швидко відступало вгору, поглиналося темрявою і тягнуло за собою тіні янголів та горгулій, що були вартовими бібліотечних парапетів.

Коли карета з гуркотом зупинилася, на її боці зблиснув позолочений знак: схрещені перо та ключ, що символізували Колегію. Завдяки залізним ґратам задня частина екіпажа слугувала в'язницею. Попри холод ночі долоні Елізабет пітніли.

— Книжнице, — мовила жінка, що стояла біля неї, — маєш при собі сіль і рукавиці?

Елізабет поплескала рукою шкіряні ремені, що обвивали її тулуб й тримали на рівні стегна бляшанки із сіллю.

— Так, Розпоряднице.

Їй бракувало лише меча, але вона отримає його після років тренувань у Колегії, коли стане вартовою.

Небагато бібліотекарів заслужили цю посаду, адже більшість або здавалася, або вмирала.

— Добре. — Розпорядниця зробила паузу.

Вона була відстороненою, витонченою і блідою жінкою з полум'яним волоссям. Її обличчя розтинав шрам від лівої скроні аж до щелепи, що зморщував щоку і відтягував кутик губ убік. Вона носила шкіряні реміні з бляшанками, як і Елізабет, але під ними була не мантия підмайстра, а уніформа вартового. Світло ламп падало на мідні гудзики її синього плаща й відбивалося на начищених черевиках. До її боку паском був пристебнутий тонкий звужений меч, на руків'ї якого сяяли коштовні гранати.

Той меч знали всі в Саммерсголлі. Його називали Убивцею Демонів. Розпорядниця билася ним із Малекфіктом, коли їй було лише дев'ятнадцять. Саме тоді вона дістала той шрам, що, як кажуть люди, нестерпно болів щоразу, як вона говорила. Елізабет сумнівалася у правдивості того поголосу, але мусила визнати, що жінка була малослівна й ніколи не усміхалася.

— Пам'ятай, — нарешті продовжила Розпорядниця, — як дістанемося сховища й почувеш голос у своїй голові, не слухай його. Це Восьмий ранг, йому кілька століть, не варто його недооцінювати. Від часу свого створення він звів із розуму купу людей. Готова?

Елізабет важко ковтнула, клубок у горлі не давав відповіді. Їй досі не вірилося, що Розпорядниця зверталася саме до неї і що саме її вона викликала як помічницю, аби доправити до сховища те, що було в кареті. Зазвичай таке завдання доручали комусь значно вищому за рангом, аніж підмайстер-бібліотекар. Надія сновигала всередині дівчини, як пташина, що нестямно

кидається в політ, падає від знемоги й знову злітає, відчайдушно прагнучи в небо. Але невимовний жах тінню переслідував ту надію.

Вона дає мені змогу показати, що я варта претендувати на звання вартової, думала дівчина. Якщо не вповаюся — помру. Хоча б тоді з мене буде користь: поховать моє тіло в саду, і я стану добривом для редисок.

Вона кивнула сама до себе, витираючи мокрі долоні об мантию.

Розпорядниця попростувала подвір'ям, і Елізабет рушила за нею. Під їхніми ногами хрускотів гравій. Огидний сморід став відчуватися в повітрі, коли вони підійшли ближче. Тхнуло наче давно зігнилою мокрою сиром'ятою шкурою. Елізабет виросла серед запахів чорнила й пергаменту магічних томів Великої Бібліотеки, тому до такого смороду достоту не звикла. Він щипав очі, а шкіра вкривалася сиротами. Навіть коні не витримували його: тупцювали на місці, розкидаючи гравій копитами, та ігнорували візника, який намагався їх заспокоїти. Йдучи вперед, дівчина навіть заздрила коням, адже вони не знали, що саме везли всю дорогу зі столиці.

Двійко вартових спустилися з екіпажа, тримаючи руки на руків'ях мечів. Елізабет змусила себе не здригнутися від їхніх пильних поглядів. Натомість вона виструнчилася й підняла підборіддя, щоб набути такого ж суворого вигляду. Можливо, вона й не отримає меча, але бодай поводитиметься так, ніби справді варта його.

Брязнула зв'язка ключів, і Розпорядниця зі скрипом розчахнула задні двері карети. На перший погляд темна, оббита залізом камера видавалася порожньою. Але за мить Елізабет помітила щось на підлозі: пласку квадратну залізну скриню з більш ніж десятком замків.

Непрофесіонал міг би засумніватися в необхідності таких заходів безпеки, та ненадовго. У тиші напівтемряви зсередини скрині пролунав гуркіт такої сили, що струсонув карету й зірвав двері з петель. Один із коней тривожно заіржав.

— Хутко! — гукнула Розпорядниця.

Вони взялися за ручки скрині, розподілили вагу між собою і попрямували до дверей, над якими між різьбленими заплаканими янголами вирізнявся величезний сувій. На ньому, майже схований тінями, був напис: «OFFICIUM ADUSQUE MORTEM». Це було гасло вартових: «Обов'язок до самої смерті».

Вони йшли довгим кам'яним коридором, осяяним рухливим світлом факелів. Рука Елізабет уже боліла від ваги скрині. Те, що її ноша більше не гуркотіла, не дуже заспокоювало дівчину. Вона здогадувалася, що означала ця тиша: книга всередині скрині слухала. Вона вичікувала.

Коли вартовий, який ждав їх біля входу сховища, побачив Елізабет і Розпорядницю, його очі запалали ненавистю. Вартовий Фінч — це коротко підстрижений сивий чоловік із пухким обличчям, риси якого ніби розпливалися, як дріжджове тісто. Його права рука була більша за ліву і мала випнуті м'язи, бо він раз по раз лупцював нею підмайстрів батогом.

Дівчина стиснула ручку скрині з такою силою, що аж кісточки пальців побіліли. Вона інстинктивно приготувалася підхопитися з місця і бігти, але Фінч не міг нічого їй заподіяти при Розпорядниці. Бурмочучи собі під ніс, він налягав на ланцюг. Дюйм за дюймом піднімалися масивні ґрати, які вишкірювали свої чорні зуби над головами людей у коридорі. Елізабет подалася вперед.

Цієї миті скриня *смикнулася*.

— Спокійно!

Розпорядницю шарпнуло вперед, коли вони обидві нахилилися до кам'яної стіни, ледве не втративши рівноваги. Шлунок Елізабет скрутило, носакотом свого чобота вона впиралася в початок сходів, які запаморочливою спіраллю зникали в темряві десь унизу.

Раптом дівчина усвідомила жахливу істину: гримуар хотів, щоб вони впали. В її уяві постав образ скрині, що гуркотіла вниз сходами, вдарялася об камені внизу і... розкривалася. Це достеменно була б її провина...

— Усе гаразд, Книжнице. — Рука Розпорядниці стиснула її плече. — Нічого не трапилося. Хапай ручку й ходімо.

Елізабет змусила себе відвернутися від злісної пики Фінча й почала спускатися. Внизу, в холоді підземелля, відчувався запах сирості та цвілі. Але було в ньому й щось інше, щось неприродне. Камені в стінах сочилися кровожерливістю древніх артефактів, сутностей, які століттями лежали без діла в п'яті: свідомості без спокою, уми без сновидінь. Під тоннами ґрунту стояла така оглушлива тиша, що дівчина могла чути лише, як пульс гупає в неї у вухах.

Усе своє дитинство вона досліджувала незліченні закутки Великої Бібліотеки, підглянула й підслухала безліч таємниць, але ніколи ще не була у сховищі. Воно все її життя таїлося під бібліотекою, неначе жахлива почвара під ліжком.

Це мій шанс, повторила вона собі. Не можна було боїтися в такі миті.

Вони опинилися в приміщенні, схожому на церковний склеп. Усе було зроблено із сірого каменю, а ребристі колони та склепіння стель показували не лише майстерність, але й благоговіння своїх творців. Статуї янголів

стояли в заглибленнях стін, а їхні ноги огортали своїм полум'ям свічки. Із сумними кам'яними очима, прихованими в тіні, вони спостерігали за рядами залізних полиць, що зміїлися до центру сховища. Та вони відрізнялися від звичних бібліотечних стелажів тим, що були приварені до підлоги. Ланцюги обмотували скрині, які можна було висувати з полиць, як шухляди.

Елізабет переконувала себе, що артефакти не шепочуть, коли вона проходить повз них, що це лише її уява. Позаяк більшості скринь не торкалися десятиліттями, а їхні мешканці міцно спали, ланцюги вкривав товстий шар пилу. Та попри все це потилицю дівчини поколювало, ніби за нею хтось стежив.

Розпорядниця провела її за межі стелажів, до камери з пригвинченим до підлоги столом посередині. Звичайна олійна лампа кидала на його вимашену чорнилом поверхню жовтаве сяйво. Скриня залишалася підозріло спокійною, коли вони поклали її поряд із чотирма величезними прорізами, що шрамували дерев'яну поверхню столу, нагадуючи сліди здоровезних кігтів. Погляд Елізабет знову й знову повертався до них. Вона знала, ЩО їх залишило. Знала, що трапилося, коли гримуар вирвався з-під контролю.

Чудовисько.

— Який запобіжний захід треба виконати спершу? — спитала Розпорядниця, висмикуючи Елізабет із роздумів. Випробування почалося.

— Сіль, — відказала дівчина, дістаючи бляшанку, що висіла на рівні стегна. — Як і залізо, сіль послаблює енергію демонів.

Її рука злегка трусила, коли вона висипала кристалики, малюючи криве коло. Щоби запалали соромом

через таку нерівність лінії. А якщо вона таки не була готова?

Суворе обличчя Розпорядниці трохи пом'якшало.

— Знаєш, чому я обрала тебе, Елізабет?

Дівчина застигла, затамувавши подих. Розпорядниця майже завжди називала її Книжницею, інколи просто підмайстром, залежно від того, у якій халепі вона була. Часто — в неабиякій. Але ніколи не звала її на ім'я.

— Ні, Розпоряднице, — відповіла вона.

— Гм-м, я пам'ятаю, що тоді страшенно дощило й гримуари ніяк не вгамовувалися. Вони зчинили такий галас, що я заледве почула стукіт у двері. (Елізабет легко могла уявити: дощ барабанить по вікнах, книги сквачать, ридають і гримлять, скуті кайданами). — Коли я знайшла тебе на сходах, взяла на руки й принесла всередину, думала, ти почнеш рюмсати. Натомість ти глянула довкруг і залилася сміхом. Тієї миті я зрозуміла, що просто не можу відіслати тебе до притулку. Твоє місце було в бібліотеці, як і місце всіх тутешніх книжок.

Досі цю історію їй розповідав її наставник, але від Розпорядниці вона чула її вперше. Два слова енергійно, немов серцебиття, відлунювали в голові: *твоє місце*. Слова, на які вона чекала шістнадцять років і які, як вона сподівалася, були правдиві.

Тихо, навіть не дихаючи, дівчина спостерігала, як Розпорядниця витягнула свої ключі, виловила серед них найбільший і найдревніший, поржавілий до непізнаваності. Було чітко зрозуміло, що час для сентиментів вичерпаний. Елізабет заспокоювала себе, повторюючи раз у раз неписану клятву, яку вона дала собі ще дуже давно: одного дня вона також стане вартовою, і Розпорядниця обов'язково нею пишатиметься.